

MAŁGORZATA OFIARSKA

Uniwersytet Szczeciński
malgorzata.ofiarska@usz.edu.pl
ORCID: 0000-0001-5311-0201

Ustawowa konstrukcja i charakter prawny opłaty melioracyjnej

**Statutory design and legal nature
of the land reclamation fee**

Streszczenie. Celem opracowania jest ustalenie charakteru prawnego opłaty melioracyjnej. W związku z tym poddano analizie i ocenie przepisy ustawy Prawo wodne regulujące jej konstrukcję prawną oraz zasady wymiaru i warunki zapłaty. Wykazano, że scalenie dwóch dotychczas stosowanych opłat, tzn. melioracyjnej i inwestycyjnej, jest w pełni uzasadnione z uwagi na nowy sposób ewidencjonowania urządzeń melioracji wodnych. Regulacje ustawowe dotyczące nowej opłaty melioracyjnej są istotnymi argumentami wskazującymi na niejednorodny jej charakter prawny. W opracowaniu pozytywnie zweryfikowano tezę, że formalnie jest ona opłatą, ale równolegle pełni funkcję dopłaty. Dla właścicieli gruntów zobowiązanych do jej zapłaty stanowi ciężar finansowy ponoszony w związku z korzystaniem z efektów wykonanych urządzeń melioracji wodnych. Jednocześnie wnosząc takie opłaty, właściciele gruntów partycypują w kosztach realizacji tych urządzeń sfinansowanych z publicznych zasobów finansowych.

Sposób unormowania opłaty melioracyjnej, zasady jej płatności oraz możliwość przymusowego ściągnięcia zaległych opłat w trybie egzekucji administracyjnej determinują jej uznanie za rodzaj daniny publicznej łączącej w sobie cechy właściwe dla opłat publicznych i dopłat. Wpływy z tych opłat są źródłem dochodów budżetu państwa. W opracowaniu zastosowano metodę dogmatycznoprawną uzupełnioną eksploracją orzecznictwa sądów dotyczącego opłaty melioracyjnej.

Słowa kluczowe: opłata publiczna; Skarb Państwa; urzędnienia melioracji wodnych; opłata melioracyjna; budżet państwa.

Abstract. The purpose of this study is to determine a legal nature of a land reclamation fee. Therefore, the provisions of the Water Law Act regulating its legal design, as well as the principles of an assessment and conditions of payment were analysed and assessed. It is shown that combining the two fees applied so far, i.e. land reclamation fee and investment fee, is fully justified due to the new method of keeping records of land reclamation facilities. The statutory regulations concerning the new land reclamation fee are important points indicating its non-uniform legal nature. The study positively verified the thesis that formally it is a fee, but at the same time, it serves as a surcharge. For landowners obliged to pay it, it is a financial burden incurred in connection with a use of the effects of the land reclamation facilities. At the same time, by paying such fees, landowners participate in costs of implementing these facilities financed from public funds. The manner in which the land reclamation fee is standardised, the principles of its payment, and the possibility of compulsory collection of overdue fees by means of administrative enforcement determine its recognition as a type of public tribute combining features characteristics of public fees and surcharges. The proceeds from these fees are a source of revenue for the state budget. The dogmatic and legal method supplemented by the exploration of the court jurisdiction regarding the land reclamation fee was used in the study.

Keywords: public fee; State Treasury; land reclamation equipment; land reclamation fee; state budget.

1. Wprowadzenie

Wzorując się na rozwiązaniach zastosowanych w poprzednio obowiązujących ustawach regulujących gospodarowanie wodami¹, także w obowiązującej ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne², unormowano zasady wymiaru i poboru opłaty melioracyjnej. Genezy tej opłaty można poszukiwać w regulacjach obowiązujących w okresie II Rzeczypospolitej³ wprowadzających obowiązek udziału w kosztach melioracji wykonanych na gruntach objętych przebudową ustroju rolnego⁴. Formą takiego udziału były opłaty za: wykonywane z urzędu ekspertyzy melioracyjne i hydrotechniczne oraz projekty techniczne, niezbędne melioracje, budowane studnie. Opłaty melioracyjne zaliczano do kategorii ciężarów publicznych wnoszonych w formie tzw. datków udziałowych⁵.

Funkcję partycypacyjną (udziałową) opłaty melioracyjnej utrzymano w ustawodawstwie III Rzeczypospolitej, a jej wymiar i pobór uzasadniano korzystaniem przez właścicieli gruntów z efektów melioracji sfinansowanych ze środków publicznych⁶.

W ustawach Prawo wodne z 1974 r. oraz 2001 r. różne opłaty i inne należności zaliczono do katalogu instrumentów zarządzania zasobami wodnymi. W art. 11 pkt 3 u.p.w. status takich instrumentów przypisano tylko opłatom za usługi wodne, które jednocześnie według art. 267 pkt 1 u.p.w. są instrumentami ekonomicznymi gospodarowania wodami i w szerszym rozumieniu mogą być wykorzystywane do zarządzania śro-

¹ Np. ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2017 r. poz. 1121 ze zm.); ustawa z dnia 24 października 1974 r. Prawo wodne (Dz.U. Nr 38, poz. 230 ze zm.); ustawa z dnia 22 maja 1958 r. o popieraniu melioracji wodnych dla potrzeb rolnictwa (Dz.U. z 1963 r. Nr 42, poz. 237 ze zm.).

² Dz.U. z 2022 r. poz. 2625 ze zm., dalej: u.p.w.

³ Np. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o przeprowadzeniu melioracji przy dokonywanej przez urzędy ziemskie przebudowie ustroju rolnego (Dz.U. Nr 34, poz. 320 ze zm.).

⁴ I. Czaja-Hliniak, *Opłaty i dopłaty publiczne w Polsce międzywojennej*, Kraków 2013, s. 399.

⁵ F. Syrkiewicz, *Utrata faktycznej możliwości władania – badanie spełnienia przesłanki odszkodowania w trybie art. 215 GospierU*, „Nieruchomości” 2013, nr 4, s. 17.

⁶ E. Klat-Górska, *Opłaty w związku z korzystaniem z gruntów* [w:] E. Klat-Górska, L. Klat-Wertelecka, J. Korczak, M. Woźniak, *Opłaty w prawie administracyjnym*, Wrocław 2013, s. 205.

dowiskiem wodnym⁷. Z porównania istoty melioracji wodnych, określonej w art. 195 u.p.w., oraz rodzajów usług wodnych, wymienionych w art. 35 u.p.w., wynika, że opłaty melioracyjnej nie kwalifikuje się do katalogu opłat za usługi wodne. Należy podkreślić, że w art. 267 u.p.w. wraz z opłatami za usługi wodne wymieniono także inne instrumenty ekonomiczne gospodarowania wodami, tj. opłaty podwyższone, legalizacyjne, roczne, za wydawane zezwolenia na uprawianie amatorskiego połowu ryb. W treści tego przepisu brak opłaty melioracyjnej, a więc nie jest ona wykorzystywana jako instrument zarządzania zasobami wodnymi.

Jednoznaczne ustalenie charakteru prawnego opłaty melioracyjnej nie jest zadaniem bezproblemowym. Z uwagi na funkcję partycypacyjną (udziałową) tej opłaty można stwierdzić, że stanowi ona należność o charakterze kompilacyjnym i łączy w sobie cechy właściwe dla opłat oraz dopłat. Ustawodawca w kontekście melioracji posłużył się określeniem „opłata”, ale wynika to raczej z zamiaru zachowania w ustawie jednolitego nazewnictwa odnoszącego się do różnych obciążeń pieniężnych podmiotów korzystających z zasobów wodnych. W swoich działaniach w tym zakresie ustawodawca nie był konsekwentny. Obok pojęcia „opłata” w ustawie Prawa wodne z 2017 r. stosowane jest określenie „inne należności” odnoszone do obciążeń wymierzanych za korzystanie ze śródlądowych dróg wodnych oraz urządzeń wodnych stanowiących własność Skarbu Państwa, usytuowanych na śródlądowych wodach powierzchniowych. Zgodnie z art. 306 u.p.w. należności takie są pobierane za: przewóz osób statkami pasażerskimi oraz wycieczkowymi, przewóz towarów statkami towarowymi, żeglugę pustych statków towarowych, holowanie lub spław drewna, korzystanie ze śluz lub pochylni. W art. 314 u.p.w. nakazano odpowiednie stosowanie do tych należności przepisów działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa⁸, z tym że uprawnienia organów podatkowych przysługują Państwowemu Gospodarstwu Wodnemu „Wody Polskie”⁹. Należności wymienione w art. 306 u.p.w.

⁷ J. Bąk, *Zarządzanie środowiskiem i zarządzanie środowiskowe*, Kraków 2021, s. 92.

⁸ Dz.U. z 2022 r. poz. 2651 ze zm.

⁹ Na temat statusu Państwowego Gospodarstwa Wodnego „Wody Polskie” zob. np. M. Kruś, *Wody Polskie – nowy podmiot w prawie wodnym* [w:] B. Jaworska-

i szczegółowo unormowane w art. 307–313 u.p.w. mają charakter publicznoprawny, ponieważ obowiązek ich ponoszenia wynika z ustawy oraz w ustawie uregulowano ich podstawowe elementy konstrukcyjne.

Celem opracowania jest szczegółowa analiza i ocena obowiązującego ustawodawstwa regulującego konstrukcję prawną oraz zasady wymiaru i poboru opłaty melioracyjnej unormowanej w prawie wodnym. W oparciu o zidentyfikowane cechy tej opłaty podjęto próbę ustalenia jej charakteru prawnego. W opracowaniu poddano weryfikacji tezę o kompilacyjnym (dualnym) charakterze opłaty melioracyjnej. Formalnie, będąc opłatą, stanowi ona świadczenie częściowo ekwiwalentne ponoszone przez podmioty korzystające z efektów wykonanych melioracji. Jednocześnie można w niej dostrzec cechy właściwe dla dopłat obciążających właścicieli gruntów, na które melioracje wywierają korzystny wpływ. W tym znaczeniu opłata melioracyjna jest formą zwrotu części kosztów poniesionych przez Skarb Państwa w celu realizacji melioracji.

W opracowaniu zastosowano metodę dogmatycznoprawną uzupełnioną analizą wybranych orzeczeń sądów dotyczących praktyki wymiaru opłat melioracyjnych. Oceny i wnioski nawiązują zarówno do aktualnie obowiązującego stanu prawnego (wnioski *de lege lata*), jak i do ewentualnych kolejnych jego zmian zmierzających do jednoznacznego ustalenia charakteru prawnego opłaty melioracyjnej unormowanej w prawie wodnym (postulaty *de lege ferenda*).

2. Melioracje wodne i urzędnienia melioracji wodnych

Opłaty melioracyjne pozostają w funkcjonalnym związku z urządzeniami melioracji wodnych, których charakterystyka wymaga odwołania się do legalnej definicji pojęcia „melioracje wodne”. Zgodnie z art. 195 u.p.w. melioracje wodne polegają na regulacji stosunków wodnych w celu po-

-Dębska, E. Olejniczak-Szałowska, R. Budzisz (red.), *Decentralizacja i centralizacja administracji publicznej, Współczesny wymiar w teorii i praktyce*, Warszawa-Łódź 2019, s. 615–630.

lepszenia zdolności produkcyjnej gleby i ułatwienia jej uprawy. Wskazana istota melioracji wodnych uprawnia do stwierdzenia, że są one związane z rolniczym wykorzystaniem terenów, na których je zlokalizowano¹⁰. Melioracjami wodnymi są działania wykonywane wyłącznie w celach wymienionych przez ustawodawcę¹¹. W porównaniu do art. 70 ustawy Prawo wodne z 2001 r. zrezygnowano obecnie z łączenia melioracji wodnych z funkcją ochrony użytków rolnych przed powodzią.

W art. 197 ust. 1 u.p.w. sformułowano zamknięty katalog urządzeń melioracji wodnych, którymi są: rowy i budowle związane z nimi funkcjonalnie, drenowania, rurociągi, stacje pomp służące wyłącznie do celów rolniczych, ziemne stawy rybne, groble na obszarach nawadnianych, systemy nawodnień grawitacyjnych lub ciśnieniowych. Zakwalifikowanie ich do tego katalogu uzależniono jednak od przeznaczenia do regulacji stosunków wodnych w celach wskazanych w art. 195 u.p.w., którymi są polepszenie zdolności produkcyjnej gleby i ułatwienie jej uprawy. Urządzenia melioracji wodnych należy traktować jako kategorię prawnie jednolitą pomimo spełniania różnych funkcji¹². Wchodzą w skład technicznej infrastruktury melioracyjnej sytuowanej głównie na obszarach wiejskich¹³.

W ewidencji melioracji wodnych, prowadzonej przez PGW „Wody Polskie” zgodnie ze standardami określonymi w art. 196 u.p.w., zamieszcza się informacje dotyczące urządzeń melioracji wodnych, w szczególności ich rodzaju, liczby, lokalizacji i parametrów technicznych oraz danych o zmeliorowanych gruntach. W tym zakresie są wykorzystywane bazy danych prowadzone przez: starostów (o nieruchomościach i ich właścicielach), organy ochrony przyrody (obejmujące oceny obszarów chronionych bezpośrednio zależnych od stanu wód), organy właściwe do wy-

¹⁰ Rozstrzygnięcie nadzorcze Wojewody Podlaskiego z dnia 27 lipca 2022 r., NK-II.4131.104.2022.DM, Dz.Urz. Woj. Podlaskiego z 2022 r., poz. 3331; wyrok WSA w Warszawie z dnia 26 lipca 2017 r., VII SA/Wa 1696/16, LEX nr 2350962.

¹¹ Z. Bukowski, *Komentarz do art. 70 [w:] B. Rakoczy (red.), Prawo wodne. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 396; M. Kałużny, *Prawo wodne. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 395.

¹² Wyrok NSA z dnia 10 maja 2018 r., II OSK 1563/16, LEX nr 2527533.

¹³ M. Zalesko, *Rola infrastruktury melioracyjnej w środowisku przyrodniczym [w:] A. Bołtromiuk (red.), Gospodarowanie na obszarach chronionych*, Białystok 2001, s. 202.

dawania zgód wodnoprawnych (w zakresie wydanych zgód). Właściciel urządzenia melioracji wodnych, którego nie wykonano na koszt Skarbu Państwa, zgłasza je do PGW „Wody Polskie”, w terminie 30 dni od dnia przystąpienia do jego użytkowania, w celu wpisania go do ewidencji melioracji wodnych. Wyłącznie właściciel urządzenia melioracji wodnych może zgłosić do PGW „Wody Polskie” zmiany danych dotyczących urządzeń melioracji wodnych¹⁴. Uzasadnieniem dla ustanowienia obowiązku prowadzenia ewidencji było zapewnienie dostępu do informacji o urządzeniach melioracji wodnych oraz o zmeliorowanych gruntach. Udostępniana jest ona do wglądu nieodpłatnie, przy czym wyszukiwanie danych zawartych w ewidencji, kopiowanie dokumentów i ich przesyłanie odbywa się w trybie określonym ustawowo¹⁵.

3. Wykonywanie urządzeń melioracji wodnych

Obowiązek wykonywania urządzeń melioracji wodnych zgodnie z art. 199 ust. 1 u.p.w. obciąża właścicieli gruntów. Podmiotowe granice tego obowiązku są jednak szersze z uwagi na art. 17 ust. 1 pkt 1 u.p.w. stanowiący, że przepisy ustawy dotyczące właścicieli stosuje się odpowiednio do posiadaczy samoistnych oraz użytkowników wieczystych. W art. 17 ust. 1 pkt 3 u.p.w. nakazano odpowiednie stosowanie przepisów tej ustawy o urządzeniach wodnych do urządzeń melioracji wodnych niezaliczonych do kategorii „urządzenia wodne”. Są to przepisy regulujące ich wykonywanie, odbudowę, rozbudowę, nadbudowę, przebudowę, rozbiórkę lub likwidację. Oznacza to m.in. odpowiednie stosowanie art. 389 pkt 6 u.p.w. wymagającego uzyskania pozwolenia wodnoprawnego na realizację takich przedsięwzięć, o ile ustawa nie stanowi inaczej.

W odrębnych ustawach także zawarto regulacje, których celem jest uproszczenie procedur dotyczących bezpośrednio lub pośrednio urządzeń

¹⁴ Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 11 lipca 2019 r., II SA/Po 353/19, LEX nr 2702240.

¹⁵ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2022 r. poz. 1029 ze zm.).

melioracji wodnych. Zgodnie z art. 29 ust. 2 pkt 14 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane¹⁶ nie wymaga się pozwolenia na budowę lub zgłoszenia budowy obiektów budowlanych będących urządzeniami melioracji wodnych. Według art. 83f ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody¹⁷ nie jest wymagane zezwolenie na usuwanie drzew lub krzewów ze względu na potrzeby związane z utrzymaniem urządzeń melioracji wodnych¹⁸. Zauważalna jest także tendencja odmienna zakładająca wprowadzanie określonych rygorów, np. na mocy art. 130 ust. 1 pkt 6 u.p.w. na terenie ochrony pośredniej¹⁹ można zakazać lub ograniczyć realizację robót lub czynności powodujących zmniejszenie przydatności ujmowanej wody lub wydajności ujęcia, a polegających na wykonywaniu urządzeń melioracji wodnych. Strefy ochrony, ustanawiane na podstawie ustawy Prawo wodne, są kategorią obszarów specjalnych tworzonych z urzędu w celu racjonalnego gospodarowania nieruchomościami, na których znajdują się ujęcia wody lub które są położone w ich pobliżu²⁰.

Źródła pokrycia kosztów realizacji urządzeń melioracji wodnych określa art. 199 ust. 2 i 3 u.p.w. Koszty wykonania takich urządzeń może ponosić Skarb Państwa, a także mogą one pokrywane z publicznych środków wspólnotowych²¹ oraz innych środków publicznych²². W przypadku

¹⁶ Dz.U. z 2021 r. poz. 2351 ze zm.

¹⁷ Dz.U. z 2022 r. poz. 916 ze zm.

¹⁸ Postanowienie NSA z dnia 17 maja 2022 r., III OW 116/21, LEX nr 3346156.

¹⁹ Wyznaczonym zgodnie z przepisami ustawy Prawo wodne w celu zapewnienia odpowiedniej jakości wód ujmowanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi oraz zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, a także ochrony zasobów wodnych.

²⁰ T. Grabarczyk, *Ochrona ujęć wody w nowym prawie wodnym – wybrane zagadnienia*, „Nieruchomości” 2018, nr 9, s. 8.

²¹ Według przepisów ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz.U. z 2022 r. poz. 260 ze zm.) publicznymi środkami wspólnotowymi są środki finansowe pochodzące z budżetu Wspólnot Europejskich, w szczególności z funduszy strukturalnych (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej, Instrumentu Finansowego Wspierania Rybołówstwa, Fundusz Spójności).

²² Wykorzystanie innych środków publicznych może nastąpić według procedur określonych w: ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2021 r. poz. 1057 ze zm.), ustawie z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realiza-

wykonywania urzędzeń melioracji wodnych w tym trybie i z wykorzystaniem środków publicznych ich programowanie, planowanie i nadzór nad realizacją są, zgodnie z art. 240 ust. 4 pkt 14 u.p.w., zadaniami zarządów zlewni, tzn. jednostek organizacyjnych PGW „Wody Polskie”. Celami publicznymi są budowa oraz utrzymywanie obiektów i urzędzeń służących ochronie środowiska, zbiorników i innych urzędzeń wodnych do zaopatrzenia w wodę, regulacji przepływów i ochrony przed powodzią, a także regulacja i utrzymywanie wód oraz urzędzeń melioracji wodnych, będących własnością Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego²³. W takim przypadku istotne jest kryterium własnościowe w odniesieniu do terenu planowanej inwestycji. Właścicielem wody oraz urzędzeń melioracji wodnych jest Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego, a inwestycja powinna dotyczyć regulacji i utrzymania wód²⁴.

W art. 199 ust. 4–6 u.p.w. określono zasady udziału podmiotów w procedurach zmierzających do wykonania urzędzeń melioracji wodnych. Rozstrzygnięcia w sprawach realizacji takich urzędzeń na koszt Skarbu Państwa dokonuje, w drodze decyzji, właściwy organ PGW „Wody Polskie” w uzgodnieniu z właściwym wojewodą, na wniosek zainteresowanych właścicieli gruntów. Wnioski składają właściciele, których grunty stanowią co najmniej 75% powierzchni terenów planowanych do zmeliorowania. Zainteresowany właściciel gruntów jest obowiązany umożliwić wejście na grunt oraz do obiektów budowlanych w celu zaprojektowania i wykonania urzędzeń melioracji wodnych.

cji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz.U. z 2020 r. poz. 818 ze zm.), ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz.U. z 2022 r. poz. 2422 ze zm.), ustawie z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz.U. z 2022 r. poz. 1079 ze zm.).

²³ Por. art. 6 pkt 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2021 r. poz. 1899 ze zm.).

²⁴ Wyrok NSA z dnia 4 kwietnia 2013 r., II OSK 2335/11, LEX nr 1559574.

4. Przesłanki uzasadniające wprowadzenie opłaty melioracyjnej

Z art. 199 ust. 2 u.p.w. wynika, że obowiązek wnoszenia opłaty melioracyjnej powstaje tylko wtedy, gdy urządzenia melioracji wodnych wykonano na koszt Skarbu Państwa, w tym przy udziale środków publicznych (wspólnotowych lub krajowych). Nie można obciążać właścicieli gruntów opłatami melioracyjnymi w przypadku pokrycia kosztów wykonania takich urządzeń z innych źródeł. Należy podkreślić, że zdarzeniem kreującym obowiązek uiszczenia opłaty melioracyjnej jest wyłącznie wykonanie urządzeń melioracji wodnych. W znaczeniu leksykalnym określenie „wykonać” to m.in. zmaterializować, stworzyć, utworzyć, zrealizować, wyprodukować, urealnić²⁵. Oznacza to, że w art. 199 ust. 2 u.p.w. zdarzeniem kreującym obowiązek wnoszenia opłaty melioracyjnej jest wykonanie (zrealizowanie) na koszt Skarbu Państwa urządzeń melioracji wodnych dotychczas nieistniejących na danym terenie. Nakłady, nawet sfinansowane ze środków publicznych, przeznaczone na remonty, konserwację, naprawę lub zabezpieczenie już istniejących takich urządzeń nie mogą uzasadniać wprowadzania obowiązku wnoszenia opłat melioracyjnych. Obowiązek taki nie może powstać nawet w przypadku, w którym wyremontowane lub odnowione urządzenia melioracji wodnych wywierają korzystniejszy wpływ na grunty w porównaniu do stanu sprzed wykonania takich prac.

Funkcją opłaty melioracyjnej jest zapewnienie zwrotu przez właścicieli gruntów części kosztów poniesionych przez Skarb Państwa na wykonanie urządzeń melioracji wodnych, o ile wywierają one korzystny wpływ na takie grunty²⁶. Sposób rozumienia ustawowego wyrażenia „wywierają korzystny wpływ na grunty” determinowany jest postanowieniami art. 195 u.p.w. określającymi istotę i cel melioracji. Efektem osiąganym po wykonaniu takich urządzeń powinna być regulacja stosunków wodnych prowadząca do polepszenia zdolności produkcyjnej gleby i uła-

²⁵ S. Dubisz (red.), *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. 5, Warszawa 2003, s. 282.

²⁶ I. Czaja-Hliniak, *Prawnofinansowa instytucja dopłat jako forma pozapodatkowych danin publicznych*, Kraków 2006, s. 350.

twienia jej uprawy. Właściciele gruntów, na które wykonane na koszt Skarbu Państwa urządzenia melioracji wodnych wywierają korzystny wpływ, dokonując zwrotu części tych kosztów, *de facto* refundują określoną transzę nakładów finansowych poniesionych ze środków publicznych. W ten sposób partycypują, w formie opłat melioracyjnych, w kosztach wykonanych urządzeń melioracji wodnych.

5. Zasady wymiaru i warunki wnoszenia opłaty melioracyjnej

W porównaniu do stanu prawnego ukształtowanego poprzednio obowiązującymi ustawami o prawie wodnym aktualnie wszystkie niezbędne ustalenia dotyczące obowiązku uiszczania opłaty melioracyjnej zawarto bezpośrednio w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. W okresie poprzedzającym wejście w życie przepisów tej ustawy organem upoważnionym do określenia, w drodze rozporządzenia²⁷, warunków i trybu ustalania wysokości oraz poboru opłaty melioracyjnej była Rada Ministrów. W rozporządzeniu określano wszystkie elementy konstrukcyjne niezbędne do wymiaru opłaty melioracyjnej (podstawę, stawkę) oraz elementy dodatkowe (obniżki obliczonej kwoty opłaty), a także warunki jej płatności, w tym najistotniejszy polegający na wskazaniu liczby lat jej pobierania, przy czym w ustawie przyjęto, że okres ten nie mógł przekraczać 15 lat. Ustawodawca ograniczał się tylko do sformułowania ogólnych wytycznych, które Rada Ministrów powinna uwzględniać przy ustalaniu reguł określających wysokość opłaty melioracyjnej (rodzaje urządzeń melioracji wodnych, wielkość obszaru korzystnego ich oddziaływania, stawki opłaty przypadające na 1 ha tego obszaru, koszty budowy urządzeń, przynależność użytkowników zmeliorowanych użytków rolnych do spółki wodnej)²⁸. Aktualnie ustawodawca upoważnia ministra właściwego do spraw

²⁷ Np. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 lutego 2003 r. w sprawie warunków i trybu ustalania wysokości oraz poboru opłaty melioracyjnej (Dz.U. Nr 41, poz. 345).

²⁸ Por. art. 78 ust. 2 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne.

gospodarki wodnej tylko do określenia, w drodze rozporządzenia²⁹, sposobu: prowadzenia ewidencji melioracji wodnych; zbierania, aktualizowania oraz udostępniania danych z tej ewidencji; ustalania obszaru, na który urządzenia melioracji wodnych wywierają korzystny wpływ. Delegacja ustawowa nie zawiera żadnych upoważnień do odmiennego kształtowania elementów konstrukcyjnych opłaty melioracyjnej.

Zgodnie z art. 200 ust. 1 u.p.w. opłata melioracyjna wynosi 20% całkowitych kosztów wykonania urządzeń melioracji wodnych. W piśmiennictwie nazywana jest także dopłatą stosowaną w prawie ochrony środowiska, ponieważ stanowi formę podziału kosztów przedsięwzięcia zrealizowanego przez instytucję publiczną, a następnie częściowo zrefundowanych przez podmioty będące jego beneficjentami³⁰. Z art. 200 ust. 1 u.p.w. wynika, że można ustalić kwotę opłaty melioracyjnej dopiero po wykonaniu urządzeń melioracji wodnych. Wniosek ten potwierdza art. 200 ust. 2 i 3 u.p.w. określający warunki wnoszenia tej opłaty w ratach. Ustaloną opłatę melioracyjną zobowiązany wpłaca w 15 równych ratach rocznych w terminie do dnia 30 października każdego roku, przy czym opłata melioracyjna niższa od 1000 zł jest uiszczana w 3 równych ratach rocznych. Pierwszą ratę opłaty melioracyjnej wpłaca się po upływie 2 lat od dnia przekazania urządzeń melioracji wodnych do eksploatacji, a w przypadku zagospodarowania pomelioracyjnego łąk i pastwisk – po upływie roku. Zgodnie z art. 201 ust. 5 u.p.w. nieuiszczona w terminie opłata melioracyjna podlega przymusowemu ściągnięciu w drodze egzekucji administracyjnej³¹. Przyjęcie trybu egzekucji administracyjnej jest m.in. efektem sformułowania w art. 201 ust. 4 u.p.w. nakazu odpowiedniego stosowania do opłaty melioracyjnej przepisów działu III ustawy z dnia 29 sierpnia

²⁹ Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej oraz Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 czerwca 2020 r. w sprawie sposobu prowadzenia ewidencji urządzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów i ustalania obszaru, na który urządzenia melioracji wodnych wywierają korzystny wpływ (Dz.U. z 2020 r. poz. 1165).

³⁰ Por. np. A. Borodo, *Instytucje finansowo-prawne w ustawie Prawo wodne*, „Prawo Budżetowe Państwa i Samorządu” 2015, nr 4, s. 25; DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/PBPS.2015.025>; B. Draniewicz, *Opłata produktowa*, Warszawa 2009, s. 182.

³¹ Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2022 r. poz. 479 ze zm.), dalej: u.p.e.a.

1997 r. Ordynacja podatkowa. W art. 2 § 1 pkt 1 u.p.e.a. także jednoznacznie rozstrzygnięto, że wobec zaległych opłat, do których stosuje się przepisy działu III Ordynacji podatkowej (pt. Zobowiązania podatkowe), przymusowe ściągnięcie należności następuje w trybie egzekucji administracyjnej. Wierzycielem uprawnionym do żądania wykonania obowiązku uiszczenia opłaty melioracyjnej będzie właściwy organ PGW „Wody Polskie” (tj. regionalny zarząd gospodarki wodnej), który wydał decyzję ustalającą wysokość opłaty melioracyjnej (art. 5 § 1 pkt 1 w zw. z art. 1a pkt 13 u.p.e.a.). Ustawodawca nie przyznaje natomiast właściwemu organowi PGW „Wody Polskie” statusu organu egzekucyjnego, uprawnionego do stosowania środków egzekucyjnych (art. 19 § 8 u.p.e.a w zw. z art. 1a pkt 7 u.p.e.a.). Nie stanowi takiej podstawy art. 201 ust. 4 u.p.w. o odpowiednim stosowaniu do opłat melioracyjnych przepisów działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa i przyznaniu PGW „Wody Polskie” uprawnień organów podatkowych³². Właściwość rzeczowa organów egzekucyjnych w zakresie egzekucji należności pieniężnych została określona w art. 19 u.p.e.a. Organem egzekucyjnym o właściwości ogólnej jest naczelnik urzędu skarbowego, który jest właściwy we wszystkich sprawach egzekucji administracyjnej należności pieniężnych, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej (art. 19 § 2–8 u.p.e.a.). Inne niż wymienione w u.p.e.a. organy mogą prowadzić egzekucję należności pieniężnych w zakresie określonym odrębnymi przepisami jedynie wówczas, gdy zostały do tego upoważnione przez przepisy ustaw szczególnych³³, tzn. zostały wskazane przez przepisy rangi ustawy jako organy egzekucyjne.

Według przepisów ustawy Prawo wodne obowiązek wnoszenia opłaty melioracyjnej spoczywa na właścicielach gruntów, na które wykonane na koszt Skarbu Państwa urządzenia melioracji wodnych wywierają korzystny wpływ. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na art. 18 usta-

³² Por. P. Pietrasz, *Komentarz do art. 19* [w:] D.R. Kijowski (red.), *Ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Komentarz*, Warszawa 2015, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587708144/426669> (dostęp: 13.02.2023 r.).

³³ M. Ofiarska, *Administracyjne postępowanie egzekucyjne* [w:] M. Miemieć, M. Ofiarska, K. Sobieralski, *Postępowanie administracyjne i sądowniczoadministracyjne w pytaniach i odpowiedziach*, Warszawa 2014, s. 402.

wy z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów³⁴ określający podmiot zobowiązany do wnoszenia tej opłaty po przeprowadzonych działaniach scaleniowych. Jeżeli objęte scaleniem lub wymianą grunty zmeliorowane poddano ponownej klasyfikacji gleboznawczej przed dokonaniem szacunku i w rezultacie przypadły one innemu uczestnikowi tych procesów, to opłata melioracyjna z tych gruntów obciąża w całości dotychczas zobowiązanego. W przypadku, gdy grunty zmeliorowanych nie poddano ponownej klasyfikacji przed dokonaniem szacunku i w wyniku scalenia lub wymiany przypadły one innemu uczestnikowi, jest on zobowiązany do spłaty bieżących rat opłaty melioracyjnej (zaległe raty opłaty za okres do dnia objęcia w posiadanie przez innego uczestnika obciążają dotychczas zobowiązanego, natomiast raty wpłacone przedterminowo przez dotychczasowego zobowiązanego, przypadające za okres od dnia objęcia w posiadanie gruntów przez innego uczestnika, podlegają zwrotowi dotychczas zobowiązanemu). Zgodnie z art. 202 ust. 2 u.p.w. w przypadku zbycia zmeliorowanego gruntu obowiązek zapłaty kolejnych rat opłaty melioracyjnej obciąża nabywcę tego gruntu.

Podobnie jak w przypadku wymiaru niektórych podatków (np. od nieruchomości, rolnego lub leśnego dla podatników będących osobami fizycznymi) również ustalenie kwoty opłaty melioracyjnej następuje w drodze decyzji wydawanej przez właściwy organ PGW „Wody Polskie”, tzn. regionalny zarząd gospodarki wodnej. Zgodnie z art. 201 ust. 1 u.p.w. wysokość tej opłaty ustala się dla każdego zainteresowanego właściciela gruntów. W art. 202 ust. 1 u.p.w. określono przesłanki uzasadniające korektę już ustalonej wysokości opłaty melioracyjnej. Zmiana jej wysokości może nastąpić w terminie 9 miesięcy od zakończenia procesu inwestycyjnego i rozliczenia wartości wykonanych robót. Uprawnionym do przeprowadzenia korekty, w drodze decyzji, jest właściwy organ PGW „Wody Polskie”, tzn. regionalny zarząd gospodarki wodnej. Aktualizacja ustalonej uprzednio kwoty opłaty melioracyjnej następuje odpowiednio do wysokości poniesionych kosztów inwestycyjnych oraz zmian w projekcie technicznym, dokonanych w trakcie realizacji inwestycji. Zastosowane

³⁴ Dz.U. z 2022 r. poz. 1223.

w art. 202 ust. 1 u.p.w. określenie „korekta” dopuszcza, w zależności od okoliczności, podwyższenie lub obniżenie wysokości opłaty melioracyjnej.

Jeżeli określone urządzenia melioracji wodnych, sfinansowane ze środków publicznych, wywierają korzystny wpływ na grunty należące do więcej niż jednego właściciela, to kwotę opłaty melioracyjnej – w drodze decyzji – rozdziela się proporcjonalnie do powierzchni tych gruntów. W takiej sytuacji kwota opłaty melioracyjnej, ustalona w wysokości 20% całkowitych kosztów wykonania urządzeń melioracji wodnych, podlega repartycji pomiędzy zainteresowanych właścicieli gruntów, na które te urządzenia wywierają korzystny wpływ. W rezultacie poszczególni właściciele gruntów są zobowiązani do zapłaty kwot w różnych wysokościach, a ich suma stanowi równowartość 20% całkowitych kosztów realizacji tych urządzeń. Jedynym kryterium wewnętrznego podziału opłaty melioracyjnej jest powierzchnia gruntów. Nie przewiduje się przeprowadzania oceny intensywności korzystnego wpływu urządzeń melioracji wodnych na poszczególne grunty. Repartycja ustalonej kwoty opłaty melioracyjnej pomiędzy zainteresowanych właścicieli gruntów nawiązuje do mechanizmu podziału ogólnej kwoty podatku gruntowego pomiędzy poszczególnych uczestników gromady. Podziału tego dokonywały komisje gromadzkie pod kontrolą gminnych rad narodowych, stosując większe lub mniejsze obciążenie podatkowe w zależności od wielkości gospodarstwa rolnego, rodzaju upraw, urodzajności gruntów, stanu zagospodarowania i stopnia zniszczeń wojennych³⁵.

Zasady uiszczania opłaty melioracyjnej określono w art. 201 ust. 2–6 u.p.w. Podmiot zobowiązany wnosi kolejne jej raty na rachunek bankowy PGW „Wody Polskie”, ale omawiana opłata nie jest źródłem przychodów tej państwowej osoby prawnej. Stanowi ona źródło dochodów budżetu państwa. PGW „Wody Polskie” prowadzi wyodrębniony rachunek bankowy w celu gromadzenia wpływów z opłaty melioracyjnej. Środki te, powiększone o przychody z ich oprocentowania na rachunku bankowym, są przekazywane na rachunek bieżący dochodów budżetowych ministra

³⁵ Dekret z dnia 13 kwietnia 1945 r. o reformie samorządowego systemu podatkowego (Dz.U. Nr 13, poz. 73).

właściwego do spraw gospodarki wodnej w terminie do końca następnego miesiąca po ich wpływie na wyodrębniony rachunek PGW „Wody Polskie”. Obowiązek wniesienia opłaty melioracyjnej przedawnia się z upływem 20 lat od dnia, w którym decyzja o jej ustaleniu stała się ostateczna. Przyjęcie tak długiego okresu przedawnienia to efekt ratalnego trybu uiszczania należności z tytułu opłaty melioracyjnej. Zobowiązanie pieniężne podlega wykonaniu nawet przez 15 lat. Momentem początkowym okresu przedawnienia jest dzień, w którym decyzja ustalająca wysokość opłaty melioracyjnej stała się ostateczna i nie jest on odnoszony do ostatecznych terminów zapłaty poszczególnych rat tej opłaty.

6. Uwagi końcowe

W przepisach aktualnie obowiązującej ustawy Prawo wodne nie zamieszczono jednoznacznego określenia charakteru prawnego opłaty melioracyjnej. W przeszłości ustawodawca nie unikał klarownych stwierdzeń, a przykładem jest art. 137 ustawy z dnia 24 października 1974 r. Prawo wodne stanowiący, że opłaty melioracyjne miały charakter danin publicznych. Określony przez ustawodawcę charakter prawny tych opłat nie był w tym okresie kwestionowany w piśmiennictwie³⁶, a nawet po wejściu w życie przepisów kolejnej ustawy o prawie wodnym z 2001 r., która nie zawierała już tak stanowczego stwierdzenia³⁷. Można postulować nowelizację ustawy Prawo wodne polegającą na wskazaniu, że opłata melioracyjna ma charakter daniny publicznej.

Po wejściu w życie przepisów ustawy Prawo wodne z 2017 r. w jeden rodzaj opłaty scalono stosowane dotychczas opłaty inwestycyjne oraz melioracyjne. Konsolidacja tych opłat jest rezultatem eliminacji podziału urządzeń melioracji wodnych na podstawowe (np. budowle piętrzące, budowle upustowe, stopnie wodne, zbiorniki wodne) i szczegółowe

³⁶ R. Hauser, *Glosa do wyroku NSA z dnia 5 marca 1997 r.*, I SA/Łd 336/96, OSP 1997, z. 11, poz. 204; R. Szarek, *Glosa do wyroku NSA z dnia 28 lutego 1997 r.*, I SA/Po 1230/96, OSP 1999, z. 5, poz. 102.

³⁷ R. Szarek, *Egzekucja administracyjna a prawo upadłościowe. Glosa do wyroku SN z dnia 21 maja 2002 r.*, III RN 67/01, „Glosa” 2004, nr 3, s. 29.

(np. drenowania, stacje pomp do nawodnienia ciśnieniowego, ziemne stawy rybne) w zależności od ich funkcji i parametrów. Opłaty inwestycyjne i melioracyjne były związane tylko z urządzeniami melioracji wodnych szczegółowych, których koszty realizacji pokrywano z publicznych zasobów finansowych. Podmioty zobowiązane do ich wnoszenia partycypowały w ten sposób w kosztach wykonania takich urządzeń. W tym okresie w piśmiennictwie opłatę melioracyjną oraz opłatę inwestycyjną porównywano do finansowoprawniej instytucji dopłat i zaliczano do kategorii pozapodatkowych danin publicznych³⁸.

Po dokonaniu szczegółowej analizy i oceny obowiązującego ustawodawstwa regulującego konstrukcję prawną oraz zasady wymiaru i poboru opłaty melioracyjnej unormowanej w prawie wodnym, a także po eksploatacji głównych kierunków ewolucji rozwiązań prawnych stosowanych w okresach poprzedzających wejście w życie ustawy Prawo wodne z 2017 r., zidentyfikowano istotne cechy tej opłaty. Elementy konstrukcyjne opłaty melioracyjnej (przedmiot, podmiot, stawka, warunki i terminy płatności) określono w drodze ustawy. Obowiązek jej ponoszenia wynika z przepisów ustawy, natomiast konkretna kwota zobowiązania z tego tytułu ustalana jest w decyzji wydawanej przez właściwy organ PGW „Wody Polskie”, któremu przysługują uprawnienia organu podatkowego. Charakterystyczną cechą opłat publicznych jest to, że treść stosunku prawnopłatowego nie zostaje ukształtowana zgodną wolą względnie równorzędnych stron, lecz jednostronnie przez podmioty publiczne działające w granicach wyznaczonych przez ustawodawcę³⁹. Odpowiednio do tej opłaty należy stosować przepisy ustawy Ordynacja podatkowa. Opłata melioracyjna jest świadczeniem pieniężnym przymusowym obciążającym właścicieli gruntów, na które wykonane urządzenia melioracji wodnych wywierają korzystny wpływ. Zaległości z tytułu tej opłaty podlegają przymusowemu ściągnięciu w trybie egzekucji administracyjnej. Wpływy

³⁸ I. Czaja-Hliniak, *Opłaty melioracyjne a opłaty inwestycyjne*, „Casus” 2007, nr 43, s. 19; W. Radecki, *Opłata melioracyjna i inwestycyjna*, „Nowe Zeszyty Samorządowe” 2007, nr 3, s. 37.

³⁹ J. Gliniecka, *Opłaty publiczne* [w:] L. Etel (red.), *System prawa finansowego*, t. III, *Prawo daninowe*, Warszawa 2010, s. 888.

z opłaty melioracyjnej są źródłem dochodów budżetu państwa. Powyższe ustalenia uzasadniają stwierdzenie, że opłata melioracyjna powinna być zaliczana do kategorii opłat publicznych, a w konsekwencji do zbioru danin publicznych.

Z prawnej konstrukcji opłaty melioracyjnej wynika, w tym również z historycznej analizy wcześniej obowiązujących ustaw o prawie wodnym, że opłata melioracyjna posiada także cechy właściwe dla dopłaty z silnie akcentowaną funkcją refundacyjną. Nakładana na właścicieli gruntów, na które wykonane ze środków publicznych urządzenia melioracji wodnych wywierają korzystny wpływ, umożliwia Skarbowi Państwa odzyskanie części poniesionych wydatków. Podmioty zobowiązane do wnoszenia opłat melioracyjnych partycypują w kosztach wykonania urządzeń melioracji wodnych⁴⁰, ale dopiero po zakończeniu procesu inwestycyjnego związanego z ich realizacją. Cechą taką charakteryzuje się dopłata, w której kwocie udział nakładów poniesionych przez instytucję publiczną jest możliwy do ustalenia⁴¹. Dokonane ustalenia umożliwiły pozytywną weryfikację tezy o kompilacyjnym (dualnym) charakterze opłaty melioracyjnej. Nazwana przez ustawodawcę opłatą pełni funkcję świadczenia częściowo ekwiwalentnego ponoszonego przez podmioty korzystające z efektów wykonanych melioracji. Równolegle jest wykorzystywana jako forma rekompensowania Skarbowi Państwa części wydatków poniesionych w związku z wykonaniem urządzeń melioracji wodnych.

Bibliografia:

- Bąk J., *Zarządzanie środowiskiem i zarządzanie środowiskowe*, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, Kraków 2021.
- Borodo A., *Instytucje finansowo-prawne w ustawie Prawo wodne*, „Prawo Budżetowe Państwa i Samorządu” 2015, nr 4, s. 11–26; DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/PBPS.2015.025>.

⁴⁰ I. Czaja-Hliniak, *Dopłaty publiczne* [w:] L. Etel (red.), *System prawa finansowego*, t. III, *Prawo daninowe*, Warszawa 2010, s. 921.

⁴¹ J. Gliniecka, *Opłaty publiczne w Polsce. Analiza prawna i funkcjonalna*, Bydgoszcz-Gdańsk 2007, s. 21.

- Bukowski Z., *Komentarz do art. 70* [w:] B. Rakoczy (red.), *Prawo wodne. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013, s. 395–397.
- Czaja-Hliniak I., *Prawnofinansowa instytucja dopłat jako forma pozapodatkowych danin publicznych*, Wydawnictwo SPES, Kraków 2006.
- Czaja-Hliniak I., *Oplaty melioracyjne a opłaty inwestycyjne*, „Casus” 2007, nr 43, s. 18–21.
- Czaja-Hliniak I., *Dopłaty publiczne* [w:] L. Etel (red.), *System prawa finansowego*, t. III, *Prawo daninowe*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 899–922.
- Czaja-Hliniak I., *Oplaty i dopłaty publiczne w Polsce międzywojennej*, Wydawnictwo SPES, Kraków 2013.
- Draniewicz B., *Oплата produktowa*, C.H. Beck, Warszawa 2009.
- Dubisz S. (red.), *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. 5, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003.
- Gliniecka J., *Oplaty publiczne w Polsce. Analiza prawna i funkcjonalna*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz–Gdańsk 2007.
- Gliniecka J., *Oplaty publiczne* [w:] L. Etel (red.), *System prawa finansowego*, t. III, *Prawo daninowe*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 883–898.
- Grabarczyk T., *Ochrona ujęć wody w nowym prawie wodnym – wybrane zagadnienia*, „Nieruchomości” 2018, nr 9, s. 4–8.
- Hauser R., *Glosa do wyroku NSA z dnia 5 marca 1997 r., I SA/Łd 336/96*, OSP 1997, z. 11, poz. 204.
- Kałużny M., *Prawo wodne. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Klat-Górska E., *Oplaty w związku z korzystaniem z gruntów* [w:] E. Klat-Górska, L. Klat-Wertelecka, J. Korczak, M. Woźniak, *Oplaty w prawie administracyjnym*, Wydawnictwo PRESSCOM, Wrocław 2013, s. 189–243.
- Kruś M., *Wody Polskie – nowy podmiot w prawie wodnym* [w:] B. Jaworska-Dębska, E. Olejniczak-Szałowska, R. Budzisz, *Decentralizacja i centralizacja administracji publicznej, Współczesny wymiar w teorii i praktyce*, Wolters Kluwer, Warszawa–Łódź 2019.
- Ofiarska M., *Administracyjne postępowanie egzekucyjne* [w:] M. Miemiec, M. Ofiarska, K. Sobieralski, *Postępowanie administracyjne i sądownictwo administracyjne w pytaniach i odpowiedziach*, LexisNexis, Warszawa 2014.
- Pietrasz P., *Komentarz do art. 19* [w:] D.R. Kijowski (red.), *Ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2015.
- Radecki W., *Oплата melioracyjna i inwestycyjna*, „Nowe Zeszyty Samorządowe” 2007, nr 3, s. 37–40.

Małgorzata Ofiarska

- Syrkiewicz F., *Utrata faktycznej możliwości władania – badanie spełnienia przesłanki odszkodowania w trybie art. 215 GospierU*, „Nieruchomości” 2013, nr 4, s. 14–17.
- Szarek R., *Glosa do wyroku NSA z dnia 28 lutego 1997 r.*, I SA/Po 1230/96, OSP 1999, z. 5, poz. 102.
- Szarek R., *Egzekucja administracyjna a prawo upadłościowe. Glosa do wyroku SN z dnia 21 maja 2002 r.*, III RN 67/01, „Glosa” 2004, nr 3, s. 26–30.
- Zalesko M., *Rola infrastruktury melioracyjnej w środowisku przyrodniczym* [w:] A. Bołtomiuk (red.), *Gospodarowanie na obszarach chronionych*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2001.